تجارت جهان

شماره: ۲۴۵
شنبه ۱۴۰۵/۰۸/۲۳

info@Tejarate.cc
www.Tejarate.cc

سال هفتم / ۴صفحه قیمت ۴۰۰۰۰ تومان

آینده کیش در دست مردم

۳

گوانگژو در صدر جهان

۴

پیوندارس وپوتی

۲

انزلی، دروازه توسعه

در نشستی که با حضور مدیران ارشد اجرایی استان گیلان برگزار شد، هشت طرح کلان سرمایه‌گذاری در حوزه‌های گردشگری، تجاری و مسکونی منطقه آزاد انزلی به تصویب رسید. این تصمیم، بیش از آن‌که یک رویداد اداری باشد، نشانه‌ای از تلاش هماهنگ برای تبدیل این منطقه به موتور محرک اقتصاد شمال کشور است.

کمیسیون تبصره ۱ ماده ۸ سازمان منطقه آزاد انزلی به ریاست مصطفی طاعتی‌مقدم، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل سازمان، و با حضور میرمحمد غراوی، معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری، برگزار شد. مدیران کل دستگاه های اجرایی استان از جمله حفاظت محیط‌زیست، میراث فرهنگی و گردشگری، بنیاد مسکن و بازرسی نیز در جلسه حضور داشتند. پرونده‌های سرمایه‌گذاران پس از استماع دفاعیات و بررسی کارشناسی، به تصویب نهایی رسید.

چشم‌انداز صنعتی خمیران

کیفیت اقامت در کیش

در ساحل سیمرغ جزیره کیش، کلنگ پروژه‌ای به زمین خورد که بیش از یک هتل تازه است: نماد تلاش منطقه آزاد برای تبدیل ظرفیت‌های طبیعی به ارزش اقتصادی پایدار. مسعود نیک‌افروز، معاون اقتصادی و سرمایه گذاری سازمان منطقه آزاد کیش، در آیین آغاز عملیات اجرایی پروژه گردشگری و اقامتی «افکت کیش» همزمان با روز کیش، تأکید کرد توسعه کیفی زیرساخت‌های اقامتی و سرمایه‌گذاری هدفمند اولویت سازمان است.

پروژه در زمینی ۲۰۰ هزار متری با سه برج ۲۱ طبقه هتل و ریزورت طراحی شده و قرار است فضاهای گردشگری، خدماتی و ارتباط یکپارچه با ساحل را در خود جای دهد. گروه مهندسی پژمان جوزی و همکاران و شرکت آنا نوین تجارت کیش مجری آن هستند. دوره اجرا شش سال پیش‌بینی شده و بهره‌برداری برای سال ۱۴۱۱ هدف گذاری شده است. این طرح یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های اقامتی جزیره به شمار می‌رود و با استانداردهای بین‌المللی دنبال می‌شود.

نیک‌افروز گفت کیش فراتر از مقصد گردشگری است و یکی از پیشران‌های اقتصاد ملی و تعاملات منطقه‌ای محسوب می‌شود. موقعیت جغرافیایی و دسترسی به بازارهای منطقه مزیت رقابتی بزرگی ایجاد کرده، اما آنچه ظرفیت‌ها را به ارزش پایدار تبدیل می‌کند، سرمایه‌گذاری هدفمند و توسعه متوازن زیرساخت‌های باکیفیت است. او تأکید کرد سازمان به دنبال افزایش صرف تعداد واحدهای اقامتی نیست؛ بلکه خلق ظرفیت‌های واقعی برای ارتقای سطح خدمات و افزایش ماندگاری گردشگران را هدف گرفته است. حمایت از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و پایبندی به زمان‌بندی و استانداردهای فنی از اولویت‌های اعلام‌شده بود.

۳

رونق برنامه‌های هنری در کیش

سازمان منطقه آزاد کیش از برگزاری برنامه‌های فرهنگی و هنری جدید، از جمله کنسرت، تئاتر و جشنواره‌های موسیقی و عکاسی با هدف تقویت فعالیت‌های فرهنگی جزیره خبر داد.

قهرمانی انزلی در پاراوالیبال

تیم انزلی قهرمان مسابقات پاراوالیبال ساحلی کشور شد. تیم ساری‌ترابر گرگانی از کردکوی به مقام دوم و خوزستان به مقام سوم رسیدند. این رقابت با حضور ۵۱ تیم از ۲۱ استان به‌عنوان انتخابی تیم ملی برای مسابقات جهانی آمریکا و پارالمپیک ۲۰۲۸ برگزار شد.

کیشوند افتخاری شجریان

همایون شجریان در پایان کنسرت «هر جا که تویی» در تالار شهر کیش و هم‌زمان با روز کیش، کارت کیشوند افتخاری دریافت کرد. این کارت توسط محمد کبیری، مدیرعامل سازمان منطقه آزاد کیش، به او اعطا شد.

پیوند ارس و پوتی

دیدار هادی مقدم‌زاده، رئیس هیأت‌مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد ارس، با لاشا بوستاشویلی، مدیرعامل منطقه آزاد پوتی گرجستان، نشانه‌ای تازه از تلاش ایران برای بازتعریف مسیرهای تجاری خود در قفقاز و دسترسی به دریای سیاه است. این نشست که با هدف بررسی فرصت‌های سرمایه‌گذاری مشترک و بهره‌گیری از ظرفیت‌های لجستیکی دو منطقه برگزار شد، بر ایجاد پیوندهای جدید و گسترش مراودات اقتصادی میان صنعتی‌ترین منطقه آزاد ایران و بزرگ‌ترین منطقه آزاد دولتی گرجستان تأکید داشت.

منطقه آزاد پوتی، که از سال ۲۰۰۸ فعالیت می‌کند و بیش از ۳۰۰ هکتار وسعت دارد، در کنار بندر استراتژیک پوتی در ساحل شرقی دریای سیاه قرار گرفته است. این منطقه قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین منطقه آزاد صنعتی گرجستان محسوب می‌شود و به دلیل دسترسی مستقیم به شبکه‌های ریلی، جاده‌ای و دریایی، یکی از مهم‌ترین هاب‌های لجستیکی قفقاز و کریدور میانی به شمار می‌رود. معافیت‌های مالیاتی گسترده از جمله مالیات بر سود، ارزش افزوده و عوارض گمرکی برای فعالیت‌های مجاز آن را به مقصدی جذاب برای شرکت‌های تجاری و تولیدی تبدیل کرده است. بندر پوتی خود یکی از شریان‌های اصلی صادرات و واردات دریایی گرجستان است و نقش مهمی در تأمین نیازهای کشورهای همسایه از جمله ارمنستان و آذربایجان ایفا می‌کند.

از سوی دیگر، منطقه آزاد ارس در شمال غرب ایران، با موقعیت ژئوپلیتیک منحصربه‌فرد خود در نقطه اتصال ایران به قفقاز و اوراسیا، به عنوان دروازه زمینی اصلی کشور به سمت این منطقه شناخته می‌شود. این منطقه که به صنعتی‌ترین منطقه آزاد ایران شهرت دارد، میزبان صدها واحد تولیدی فعال است و در سال‌های اخیر تلاش کرده است نقش خود را در کریدورهای بین‌المللی تقویت کند. مقدم‌زاده در این دیدار با اشاره به این موقعیت، پوتی را شریکی استراتژیک برای ارس توصیف کرد و آمادگی کامل منطقه تحت مدیریت خود را برای همکاری در حوزه‌های ترانزیت کالا، صادرات مجدد و تسهیل فعالیت بازرگانان اعلام داشت. او تأکید کرد که همجواری پوتی با بندر مهم دریای سیاه، فرصتی برای کاهش چشمگیر هزینه‌ها و زمان انتقال کالا به بازارهای منطقه‌ای فراهم می‌کند.

بوستاشویلی نیز از این رویکرد استقبال کرد و پوتی را آماده ایفای نقش در گاه ورود کالاهای ایرانی به بازار اروپا و دریای سیاه دانست. وی بر آمادگی برای تعریف پروژه‌های مشترک و تبادل دانش فنی و مدیریتی تأکید کرد. طرفین در پایان این نشست بر تنظیم تفاهم نامه همکاری های دوجانبه برای تسهیل تردد ناوگان حمل‌ونقل، استفاده از انبارداری مشترک و معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری به بخش خصوصی دو کشور توافق کردند.

این توافق در بستری گسترده‌تر از تحولات منطقه‌ای معنا پیدا می‌کند. قفقاز جنوبی در سال‌های اخیر به میدان رقابت کریدورهای ترانزیتی تبدیل شده است. کریدور میانی که چین را از طریق آسیای مرکزی، دریای خزر و گرجستان به اروپا متصل می‌کند، با سرمایه‌گذاری‌های جدید در بنادر گرجستان از جمله پوتی در حال تقویت است. همزمان، ایران تلاش دارد از طریق مسیرهای شمالی خود از جمله ارس به شبکه‌های اوراسیایی و دریای سیاه دسترسی پایدارتری پیدا کند.

همکاری ارس و پوتی می‌تواند حلقه‌ای از این زنجیره را تکمیل کند: کالاهای ایرانی یا کالاهای عبوری از ایران، پس از عبور از مرزهای شمالی و عبور از خاک ارمنستان یا مسیرهای جایگزین، به پوتی رسیده و از آنجا به اروپا یا بازارهای سیاه دریایی صادر شوند. این مسیر در مقایسه با مسیرهای طولانی‌تر از طریق ترکیه یا مسیرهای شمالی‌تر، می‌تواند زمان و هزینه را کاهش دهد.

با این حال، تحقق این چشم‌انداز با چالش هایی همراه است. زیرساخت‌های ارتباطی میان ایران و گرجستان هنوز کامل نیست و وابستگی به مسیرهای عبوری از کشورهای ثالث، به ویژه ارمنستان، محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند. تنش‌های ژئوپلیتیک در قفقاز، از جمله مسائل مربوط به کریدورهای جایگزین و رقابت قدرت‌های منطقه‌ای، نیز می‌تواند بر پایداری چنین همکاری‌هایی تأثیر بگذارد. تجربه گذشته همکاری‌های مناطق آزاد ایران با گرجستان مانند تفاهم‌نامه‌های پیشین با منطقه آزاد کوتایسی نشان می‌دهد که تبدیل دیدارهای رسمی به پروژه‌های عملیاتی نیازمند پیگیری مداوم، هماهنگی گمرکی و مشارکت واقعی بخش خصوصی است.

از منظر اقتصادی، مزایای بالقوه قابل توجه است. منطقه آزاد ارس با برخورداری از مشوق‌های قانونی برای سرمایه‌گذاری خارجی و تمرکز بر تولید صنعتی، می‌تواند کالاهایی با ارزش افزوده تولید کند که از طریق پوتی به بازارهای اروپایی دسترسی پیدا کنند. پوتی نیز با ظرفیت انبارداری و امکانات بندری خود، امکان صادرات مجدد و توزیع منطقه‌ای را فراهم می‌آورد.

کاهش هزینه‌های لجستیکی می‌تواند رقابت‌پذیری محصولات ایرانی را در بازارهای هدف افزایش دهد و در عین حال، گرجستان را به عنوان شریک تجاری قابل اعتمادتر در معادلات ایران مطرح کند.

این دیدار همچنین بازتاب‌دهنده رویکرد گسترده‌تر دیپلماسی اقتصادی ایران در سال‌های اخیر است. مقامات ارس در ماه‌های گذشته با هیأت‌های سرمایه‌گذاری گرجی دیدار کرده‌اند و پیشنهادهایی برای ایجاد مناطق آزاد مشترک با همسایگان از جمله ارمنستان مطرح کرده‌اند. تمرکز بر قفقاز و اوراسیا، در شرایطی که محدودیت‌های بین‌المللی همچنان بر تجارت خارجی ایران سایه افکنده، بخشی از استراتژی تنوع بخشی به شرکای تجاری و مسیرهای صادراتی است.

در نهایت، موفقیت این همکاری به عوامل عملی بستگی دارد: تنظیم سریع تفاهم‌نامه، ایجاد سازوکارهای اجرایی برای تردد ناوگان و انبارداری مشترک، و جذب سرمایه‌گذاران خصوصی که بتوانند از مزایای دو منطقه بهره‌برداری کنند. اگر این گام‌ها برداشته شود، پیوند ارس و پوتی می‌تواند فراتر از یک دیدار دیپلماتیک، به عنصر مؤثری در معماری تجاری قفقاز تبدیل شود مسیری که ایران را یک گام به دریای سیاه نزدیک‌تر می‌کند و گرجستان را در نقش درگاه منطقه‌ای تقویت می‌نماید. اما تبدیل این ظرفیت به واقعیت، نیازمند عبور از مرحله اعلام و ورود به عرصه اجراست؛ مرحله‌ای که تاریخ همکاری‌های مشابه در منطقه نشان داده است همواره دشوارتر از تصور اولیه است. ■

همدلی برای میراث ارس

در آستانه ارزیابی دوره‌ای یونسکو، کارگاه آموزشی آشنایی با ژئوپارک‌های جهانی در منطقه آزاد ارس برگزار شد تا ضرورت همکاری‌های بین‌بخشی و مشارکت جوامع محلی برای حفظ این میراث زمین‌شناختی برجسته شود. این رویداد که به همت ژئوپارک جهانی ارس و با مشارکت فرمانداری جلفا شکل گرفت، روسای ادارات شهرستان و مدیران سازمان منطقه آزاد را گرد هم آورد تا شناخت اعضای شورای راهبردی را ارتقا دهد و هماهنگی دستگاه‌های اجرایی را تقویت کند.

محمد مسعودی‌نیا، معاون فرهنگی، اجتماعی و گردشگری سازمان منطقه آزاد ارس، بر نقش حیاتی جوامع محلی تأکید کرد و توسعه آموزش‌های عمومی و تخصصی را شرط حفظ جایگاه جهانی ارس دانست. او خواستار بهره‌گیری از ظرفیت دستگاه‌های اجرایی برای افزایش آگاهی عمومی، حفاظت از میراث زمین‌شناختی و پیوند آن با گردشگری پایدار و معیشت محلی شد. یحیی دشتی، فرماندار جلفا نیز با اشاره به اعتبار بین‌المللی این ثبت برای کشور، استان و شهرستان، از آمادگی کامل نهادهای اجرایی خبر داد و حفاظت از میراث زمین‌شناختی و توانمندسازی جوامع محلی را دو محور اساسی دانست که تنها با مسئولیت‌پذیری مشترک محقق می‌شود.

محمدصادق نافذی، سرپرست مدیریت ژئوپارک، به ارزیابی پیش‌روی یونسکو اشاره کرد و استمرار حضور ارس در شبکه جهانی را وابسته به همکاری هدفمند و اجرای هماهنگ برنامه‌های حفاظتی، آموزشی و توسعه‌ای دانست. مدرس کارگاه، سیدیونسی، فلسفه ژئوپارک‌ها را تشریح کرد: حفاظت از میراث زمین‌شناختی، آموزش، صیانت از محیط زیست، توسعه معیشت محلی و پاسداشت میراث فرهنگی.

او تأکید کرد موفقیت این مجموعه‌ها در گرو مشارکت فعال دستگاه‌ها و جوامع محلی در مدیریت یکپارچه است.

این کارگاه در واقع یادآوری تلخی است که ثبت جهانی به‌تنهایی کافی نیست. ژئوپارک ارس، با چشم‌اندازهای زمین‌شناختی منحصربه‌فرد در مرز ایران و آذربایجان، نمادی از ظرفیت‌های طبیعی کشور است، اما بدون هماهنگی نهادها و مشارکت واقعی مردم محلی، خطر تنزل یا حتی خروج از شبکه جهانی یونسکو جدی است. تجربه دیگر ژئوپارک‌ها نشان می‌دهد که توسعه گردشگری پایدار و معیشت محلی، نه شعار، بلکه پیش‌شرط بقای این میراث است. ارس اکنون در نقطه حساسی ایستاده؛ ارزیابی یونسکو نه فقط آزمون مدیریت، بلکه سنجش اراده جمعی برای حفظ هویت زمین‌شناختی یک منطقه است. ■

هویت، سرمایه کیش

در آیین گرامیداشت روز کیش و تجلیل از پیشکسوتان بومی جزیره، میثم صفرزاده، سرپرست معاونت فرهنگی، اجتماعی و گردشگری دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، هویت و اصالت بومی را «سرمایه راهبردی» توسعه گردشگری کیش خواند. او معرفی این اصالت به گردشگران داخلی، خارجی و کشورهای همسایه را از اولویت‌های دبیرخانه دانست.

روز کیش که از سال ۱۳۹۷ به‌عنوان ۲۰ آبان در تقویم محلی ثبت شده، امسال با تجلیل از بومیان قدیمی و پیشکسوتانی برگزار شد که سال‌ها در حفظ فرهنگ و هویت جزیره نقش داشته‌اند. این مراسم در حالی برگزار می‌شود که کیش، به‌عنوان یکی از شناخته‌شده‌ترین مناطق آزاد ایران، همواره میان جاذبه‌های مدرن ساحلی و ریشه‌های فرهنگی خود در نوسان بوده است.

بیان صفرزاده بازتاب دهنده چرخشی محتاطانه اما معنادار در سیاست‌گذاری گردشگری مناطق آزاد است. در دهه‌های گذشته، کیش بیشتر به‌عنوان مقصدی برای تفریح، خرید و رویدادهای بین‌المللی معرفی می‌شد؛ مدلی که با توسعه زیرساخت‌ها و جذب سرمایه‌گذاری همراه بود، اما گاه هویت محلی را به حاشیه می‌راند. تأکید بر «اصالت بومی» اکنون تلاش برای بازتعریف مزیت رقابتی جزیره در برابر مقاصد مشابه خلیج فارس است؛ جایی که بسیاری از رقبا با معماری وارداتی و تجربه یکسان رقابت می‌کنند.

تحلیل گران گردشگری پایدار مدت‌هاست استدلال می‌کنند که مقصدهایی که روایت فرهنگی خود را جدی می‌گیرند، وفاداری بیشتری از گردشگران کسب می‌کنند و منافع اقتصادی را به جوامع محلی نزدیک‌تر می‌سازند. صفرزاده با اشاره به معرفی اصالت کیش به کشورهای همسایه، عملاً به ظرفیت‌های منطقه‌ای مناطق آزاد نیز اشاره کرده است؛ ظرفیتی که در رویدادهایی مانند سمپوزیوم گردشگری کشورهای عضو اکو نیز دنبال می‌شود.

با این حال، تبدیل هویت بومی به سرمایه راهبردی نیازمند بیش از شعار است. مشارکت واقعی جوامع محلی، حفظ بافت‌های تاریخی و جلوگیری از تبدیل فرهنگ به کالای توریستی سطحی، چالش‌های اصلی پیش روست. اگر این رویکرد جدی گرفته شود، کیش می‌تواند از یک مقصد صرفاً تفریحی به الگویی از گردشگری هویت‌محور در مناطق آزاد ایران تبدیل شود؛ الگویی که هم برای اقتصاد محلی پایدارتر است و هم در بازار منطقه‌ای متمایزتر. ■

آینده کیش در دست مردم

شامگاه سه‌شنبه ۱۹ آبان ۱۴۰۵، سالن خلیج فارس مرکز همایش‌های بین‌المللی کیش مملو از جمعیت بود. خانواده‌ها، بومیان، کیشوندان و فعالان اقتصادی کنار هم نشسته بودند تا «روز کیش» را جشن بگیرند. موسیقی پخش می‌شد، فضای صمیمانه‌ای حاکم بود و محمد کبیری، مدیرعامل سازمان منطقه آزاد کیش، پشت تریبون ایستاد تا نه از پروژه‌های بزرگ و نه از آمارهای سرمایه‌گذاری سخن بگوید، بلکه از چیزی ساده‌تر و عمیق‌تر حرف بزند: مردم.

او گفت آنچه در ماه‌های گذشته در این جزیره رخ داده، دستاوردی است که باید بارها روایت شود. با وجود شرایط دشوار اقتصادی ناشی از جنگ و پیامدهای آن، چراغ امید و زندگی در کیش حتی برای یک شب خاموش نشد. بومیان، کسبه و سرمایه‌گذاران محلی اجازه ندادند جریان زندگی متوقف شود. کبیری تأکید کرد: «چه ما باشیم و چه نباشیم، این شما هستید که آینده‌ای درخشان برای کیش خواهید ساخت.»

این جملات در ظاهر یک قدردانی رسمی به نظر می‌رسند، اما در بستر واقعیت‌های اخیر جزیره، معنای بیشتری پیدا می‌کنند. کیش در دو سال گذشته با فشارهای سنگینی روبه‌رو بوده است؛ محدودیت‌های ناشی از شرایط جنگی، نوسانات اقتصادی و چالش‌های ساختاری که مناطق آزاد ایران عموماً با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند. با این حال، آمارهایی که همزمان با این مراسم اعلام شد، تصویر متفاوتی ترسیم می‌کند. سرمایه‌گذاری در جزیره نسبت به دوره مشابه پیشین به بیش از هفت برابر رسیده است. پروژه‌هایی که سال‌ها متوقف یا فریز شده بودند، دوباره به جریان افتاده‌اند و صدها هکتار زمین به بیت‌المال بازگشته است. در همان روزها، بیش از صد هزار میلیارد تومان طرح عمرانی و سرمایه‌گذاری در جزیره افتتاح یا کلنگ‌زنی شد.

این اعداد تنها آمار نیستند. آن‌ها نشان‌دهنده نوعی تاب‌آوری جمعی‌اند. کیش همیشه جزیره‌ای وابسته به گردشگری و تجارت بوده است. اقتصاد آن با آمدن و رفتن گردشگران و نوسان ارز و تحریم‌ها بالا و پایین می‌رود. در ماه‌هایی که بسیاری از کسب‌وکارها در مناطق دیگر کشور تحت فشار شدید قرار داشتند، فعالان اقتصادی کیش توانستند فعالیت خود را حفظ کنند. فروشگاه‌ها باز ماندند، هتل‌ها خالی نشدند و سرمایه‌گذاران محلی و غیربومی همچنان در پروژه‌های جدید مشارکت کردند. کبیری این ایستادگی را «حرکت جمعی ارزشمند برای جنوب ایران» توصیف کرد و قول داد سازمان منطقه آزاد نیز در کنار مردم بماند و بسته تاب‌آوری دولت را برای حمایت از فعالان اقتصادی ادامه دهد.

با این حال، روایت رسمی تنها بخشی از داستان است. کیش در دهه‌های گذشته بارها وعده تبدیل شدن به هاب منطقه‌ای تجارت، گردشگری و حتی مالی را شنیده است. تجربه مناطق آزادی مانند شنژن در چین یا مراکز مالی در امارات نشان می‌دهد که موفقیت این مناطق بیش از هر چیز به مدیریت یکپارچه، اختیارات واقعی و ثبات قوانین وابسته است. کبیری و مقامات دیگر در همان هفته صراحتاً خواستار اجرای کامل ماده ۶۵ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه شدند؛ ماده‌ای که می‌تواند مدیریت یکپارچه مناطق آزاد را ممکن کند. بدون آن، بسیاری از ظرفیت‌های جزیره همچنان در گیر بوروکراسی موازی و تصمیم‌گیری‌های پراکنده می‌ماند.

در همین چارچوب، پیشنهادهایی برای سه مأموریت ملی مطرح شده است: ایجاد نظام حکمرانی هوشمند، راه‌اندازی منطقه آزاد مالی با ظرفیت جذب صدها میلیون تا چند میلیارد دلار سرمایه، و توسعه هوش مصنوعی و اقتصاد دیجیتال. این پیشنهادها بلندپروازانه‌اند و نشان می‌دهند مدیران فعلی کیش می‌خواهند جزیره را از مدل سنتی گردشگری-تجارت فراتر ببرند. اما تحقق آن‌ها نیازمند چیزی بیش از سخنرانی است: اعتماد پایدار سرمایه‌گذاران، شفافیت در واگذاری‌ها و حل ریشه‌ای پرونده‌های معوق.

آنچه در سخنرانی کبیری برجسته بود، انتقال مرکز ثقل از «سازمان» به «مردم» بود. او نگفت که مدیران آینده کیش را می‌سازند، بلکه تأکید کرد آینده را کسانی می‌سازند که در شرایط سخت، کسب‌وکارشان را نگه داشتند، خانواده را حفظ کردند و امید را زنده نگه داشتند. این لحن در فضای رسمی ایران کمتر شنیده می‌شود. معمولاً روایت‌ها حول پروژه‌های دولتی و افتتاح‌های رسمی می‌چرخد. اینجا اما مدیرعامل صراحتاً گفت که حتی اگر مدیران تغییر کنند، این جامعه محلی است که مسیر را ادامه می‌دهد.

این دیدگاه هم امیدوارکننده است و هم چالش برانگیز. امیدوارکننده، چون نشان می‌دهد در جزیره‌ای که سال‌ها با تصویر «جزیره آزاد و لوکس» شناخته می‌شد، لایه‌ای از سرمایه اجتماعی شکل گرفته که صرفاً وابسته به تصمیمات تهران نیست. چالش‌برانگیز، چون تاب‌آوری مردم محدودیت دارد. اگر مشکلات ساختاری از جمله دسترسی به منابع مالی، شفافیت قراردادها و هماهنگی دستگاه‌ها حل نشود، ممکن است همین انرژی جمعی فرسوده شود.

تجربه سال‌های گذشته نشان داده که سرمایه‌گذاران واقعی زمانی وارد میدان می‌شوند که احساس کنند قواعد بازی پایدار است و حقوق‌شان تضمین می‌شود.

مراسم روز کیش با حضور میثم صفرزاده از دبیرخانه شورای عالی مناطق آزاد و اجرای موسیقی همراه بود. فضای شب، ترکیبی از شادی و یادآوری سختی‌ها بود. کبیری از اجرای بسته حمایتی دولت سخن گفت و ابراز امیدواری کرد که آثار آن به زندگی خانواده‌های ساکن جزیره برسد. این اشاره به زندگی روزمره مردم، بیش از آمار سرمایه‌گذاری، نشان‌دهنده درک واقعیت‌های روی زمین است.

کیش امروز در نقطه‌ای ایستاده که هم فرصت دارد و هم خطر. فرصت آن در همین انرژی جمعی و رشد سرمایه‌گذاری نهفته است. خطر آن در تکرار چرخه‌های قبلی است: وعده‌های بزرگ، افتتاح‌های نمایشی و سپس بازگشت به مشکلات ساختاری. اگر سخن کبیری جدی گرفته شود که آینده را مردم می‌سازند آنگاه نقش سازمان منطقه آزاد باید بیش از هر چیز تسهیل‌گر باشد: کاهش موانع، افزایش شفافیت و فراهم کردن بستر برای آن حرکت جمعی که او توصیف کرد.

در نهایت، روز کیش امسال فقط یک مناسبت تقویمی نبود. فرصتی بود تا روایت رسمی کمی از بالا به پایین فاصله بگیرد و به سطح خیابان، مغازه‌ها و خانواده‌هایی برسد که در ماه‌های سخت، چراغ‌ها را روشن نگه داشتند. اینکه این روایت تا چه اندازه در سیاست‌گذاری‌های بعدی بازتاب پیدا کند، آزمون واقعی است. اما دست‌کم برای یک شب، در سالن خلیج فارس، این پیام شنیده شد که آینده درخشان کیش نه در دست مدیران، که در دست کسانی است که هر روز آن را زندگی می‌کنند. ■

کیفیت اقامت در کیش

در ساحل سیمرغ جزیره کیش، کلنگ پروژه‌ای به زمین خورد که بیش از یک هتل تازه است: نماد تلاش منطقه آزاد برای تبدیل ظرفیت های طبیعی به ارزش اقتصادی پایدار. مسعود نیک‌افروز، معاون اقتصادی و سرمایه‌گذاری سازمان منطقه آزاد کیش، در آیین آغاز عملیات اجرایی پروژه گردشگری و اقامتی «افکت کیش» همزمان با روز کیش، تأکید کرد توسعه کیفی زیرساخت‌های اقامتی و سرمایه‌گذاری هدفمند اولویت سازمان است.

پروژه در زمینی ۲۰۰ هزار متری با سه برج ۲۱ طبقه هتل و ریزورت طراحی شده و قرار است فضاهای گردشگری، خدماتی و ارتباط یکپارچه با ساحل را در خود جای دهد. گروه مهندسی پژمان جوزی و همکاران و شرکت آنا نوین تجارت کیش مجری آن هستند. دوره اجرا شش سال پیش‌بینی شده و بهره‌برداری برای سال ۱۴۱۱ هدف‌گذاری شده است. این طرح یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های اقامتی جزیره به شمار می‌رود و با استانداردهای بین‌المللی دنبال می‌شود.

نیک‌افروز گفت کیش فراتر از مقصد گردشگری است و یکی از پیشران‌های اقتصاد ملی و تعاملات منطقه‌ای محسوب می‌شود. موقعیت جغرافیایی و دسترسی به بازارهای منطقه مزیت رقابتی بزرگی ایجاد کرده، اما آنچه ظرفیت‌ها را به ارزش پایدار تبدیل می‌کند، سرمایه‌گذاری هدفمند و توسعه متوازن زیرساخت‌های باکیفیت است. او تأکید کرد سازمان به دنبال افزایش صرف تعداد واحدهای اقامتی نیست؛ بلکه خلق ظرفیت‌های واقعی برای ارتقای سطح خدمات و افزایش ماندگاری گردشگران را هدف گرفته است. حمایت از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و پایبندی به زمان‌بندی و استانداردهای فنی از اولویت‌های اعلام‌شده بود.

جزیره کیش اکنون ۵۲ هتل فعال و حدود ۱۷ هزار و ۵۹۳ تخت دارد و ۵۰ هتل دیگر در دست ساخت است. پس از اختلال‌های سال گذشته که بسیاری از واحدها را نیمه‌تعطیل کرد، نیاز به ارتقای استانداردهای صنعت هتلداری بیش از پیش احساس می‌شود. بیش از ۱۰ هزار نفر در بخش‌های مختلف گردشگری جزیره شاغل‌اند و کیش با بیش از پنج هزار مجوز فعالیت اقتصادی، یکی از قطب‌های مهم اقتصادی کشور باقی مانده‌است.

افکت کیش نشانه‌ای از تغییر رویکرد است: از گسترش کمی به سوی توسعه کیفی. اگر زمان‌بندی رعایت شود و کیفیت اجرا حفظ گردد، این پروژه می‌تواند الگویی برای تبدیل ظرفیت‌های جزیره به جریان پایدار درآمد و اشتغال باشد. در غیر این صورت، تنها به فهرست طرح‌های نیمه‌کاره اضافه خواهد شد. سازمان منطقه آزاد کیش اکنون باید نشان دهد که حمایت اعلام‌شده از بخش خصوصی، فراتر از سخنرانی‌های روز کیش است.. ■

چشم‌انداز صنعتی خمیران

در حاشیه دریای خزر و در فاصله‌ای نه چندان دور از بندر انزلی، شهرک صنعتی خمیران روزهایی را تجربه می‌کند که می‌تواند مسیر توسعه اقتصادی شمال ایران را بازتعریف کند. مصطفی طاعتی‌مقدم، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل سازمان منطقه آزاد انزلی، در بازدید میدانی اخیر خود از این شهرک، بر اولویتی تأکید کرد که سال‌ها در ادبیات توسعه مناطق آزاد تکرار شده اما اکنون با الحاق قانونی شهرک‌های صنعتی، رنگ و بوی اجرایی تازه‌ای یافته است: استقرار صنایع صادرات‌محور و فناوری‌های نوین.

این بازدید صرفاً یک برنامه تشریفاتی نبود. طاعتی‌مقدم در جریان بررسی زیرساخت‌های عمرانی و فنی شهرک، به ظرفیت‌های ایجادشده پس از اتصال منفصل شهرک‌های صنعتی خمیران، صومعه‌سرا و سفیدرود به محدوده منطقه آزاد بر اساس قانون توسعه محدوده اشاره کرد. او از سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی، به‌ویژه گروه‌های سرمایه‌گذاری پیشرو، سخن گفت که نویدبخش ورود صنایع با فناوری‌های پیشرفته (های‌تک) در آینده‌ای نزدیک است. بهره‌برداری از پروژه‌های در دست اجرا، به گفته او، گامی بلند برای کاهش نرخ بیکاری و ایجاد اشتغال پایدار برای جوانان شهرستان انزلی و مناطق همجوار خواهد بود. صنایع بزرگ نه‌تنها توان صادراتی منطقه را افزایش می‌دهند، بلکه رونق اقتصادی قابل توجهی به دنبال خواهند داشت.

این اظهارات در بستر قانونی مشخصی قرار می‌گیرد. قانون توسعه محدوده منطقه آزاد تجاری-صنعتی انزلی که در مهر ۱۴۰۳ به تصویب مجلس رسید و ابلاغ شد، مساحت منطقه را به حدود ۸۶۰۹ هکتار رساند و سه شهرک صنعتی را به‌صورت منفصل به آن الحاق کرد. این الحاق به معنای تغییر کاربری اراضی خارج از ضوابط ممنوع است و اعمال برخی امتیازهای ورود و خروج کالا منوط به تأیید محصور شدن محدوده توسط گمرک است. اجرای عملی این مقررات از سال گذشته آغاز شده و نشست‌های هماهنگی میان سازمان منطقه آزاد، شرکت شهرک‌های صنعتی و سایر دستگاه‌ها برگزار شده است.

اولویت اعلام‌شده صنایع صادرات‌محور و فناوری‌های نوین بازتاب‌دهنده تحولی در رویکرد مناطق آزاد ایران است. در دهه‌های گذشته، بسیاری از مناطق آزاد بیشتر به عنوان هاب تجاری و واردات شناخته می‌شدند تا قطب تولید رقابتی. تمرکز بر صادرات و های‌تک می‌تواند این الگو را تغییر دهد. در شرایطی که اقتصاد ایران با تحریم‌ها، محدودیت‌های بانکی و نیاز به ارزآوری مواجه است، تولید کالاهایی که بتوانند در بازارهای منطقه‌ای و فراتر از آن رقابت کنند، اهمیت راهبردی دارد. موقعیت جغرافیایی انزلی در کریدور شمال-جنوب و دسترسی به دریای باکیفیت همچنان دغدغه است. صنایع بزرگ صادرات‌محور می‌توانند فرصت‌های شغلی پایدارتری نسبت به واحدهای کوچک یا فعالیت‌های خدماتی فصلی ایجاد کنند، اما این امر مشروط به آن است که پروژه‌ها واقعاً به بهره‌برداری برسند و نیروی کار محلی مهارت‌های لازم را کسب کند. حمایت از سرمایه‌گذاران صادرات‌محور که در بازدید مورد تأکید قرار گرفت، اگر با برنامه‌های آموزشی و پیوند با دانشگاه‌ها و مراکز فنی همراه نشود، ممکن است به واردات نیروی متخصص منجر شود تا اشتغال محلی گسترده.

تحلیل عمیق‌تر نشان می‌دهد که موفقیت این رویکرد به چند عامل کلیدی وابسته است. نخست، کیفیت سرمایه‌گذاری: آیا گروه‌های پیشرو واقعاً فناوری پیشرفته وارد می‌کنند یا صرفاً از مزایای معافیتی برای فعالیت‌های متعارف استفاده می‌کنند؟ دوم، زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری: هماهنگی بین‌دستگاهی که طاعتی‌مقدم به آن اشاره کرد، باید از سطح نشست‌ها فراتر بافناوری واقعی و نه صرفاً مونتاژ همراه باشد، می‌تواند ارزش افزوده بالاتری ایجاد کند.

با این حال، چالش‌ها جدی است. طاعتی‌مقدم خود بر لزوم تداوم هماهنگی‌های بین دستگاهی برای رفع موانع زیرساختی تأکید کرد و از تعامل با شرکت شهرک‌های صنعتی، استانداری گیلان و دستگاه‌های قضایی قدردانی نمود. امید او این بود که به‌زودی شاهد آغاز به کار رسمی و «درخشش چراغ‌های قطب‌های صنعتی» در خمیران باشیم. این بیان، اشاره غیرمستقیم به مشکلات رایج در شهرک‌های صنعتی ایران دارد: کمبود یا تأخیر در تأمین آب، برق، گاز، جاده دسترسی، مشکلات تملک اراضی و بوروکراسی چندلایه. الحاق به منطقه آزاد می‌تواند بخشی از این موانع را کاهش دهد، اما تجربه نشان می‌دهد که انتقال مزایای قانونی به واقعیت روی زمین نیازمند اراده اجرایی مستمر و حل تعارضات نهادی است.

از منظر اشتغال، ادعای ایجاد اشتغال پایدار اهمیت ویژه‌ای دارد. نرخ بیکاری گیلان در این هم‌افزایی دستگاه‌های اجرایی، در شرایطی که اقتصاد ایران با محدودیت‌های خارجی و نیاز به جذب سرمایه داخلی روبه‌روست، اهمیت دوچندان دارد. منطقه آزاد انزلی به دلیل موقعیت استراتژیک در کریدور شمال-جنوب و دسترسی به دریای خزر، ظرفیت تبدیل شدن به هاب لجستیک و گردشگری را دارد. تصویب این هشت طرح، اگر با اجرای سریع و شفاف همراه شود، می‌تواند اشتغال‌زایی، افزایش جریان سرمایه و رونق بخش ساخت‌وساز را به دنبال داشته باشد.

با این حال، موفقیت واقعی نه در تصویب، که در نظارت بر اجرا و حفظ تعادل میان توسعه و محیط‌زیست نهفته است. اگر رویکرد مولدسازی به معنای استفاده بهینه از زمین و نه صرفاً فروش آن باشد، انزلی می‌تواند الگوی موفقی برای سایر مناطق آزاد کشور شود. در غیر این صورت، خطر تکرار تجربه‌های ناتمام گذشته وجود دارد. این نشست، گام نخست امیدوارکننده‌ای است؛ اما مسیر از تصویب تا بهره‌برداری، همچنان نیازمند پیگیری مستمر و شفافیت است. ■

رود و به حل عملی مشکلات منجر شود. سوم، پیوند با اقتصاد ملی و منطقه‌ای: تولید صادرات‌محور در خمیران باید با زنجیره‌های ارزش داخلی و فرصت‌های تجاری خزر و اوراسیا هماهنگ باشد تا آسیب‌پذیری کمتری نسبت به نوسانات خارجی داشته باشد.

منطقه آزاد انزلی طی سال‌های اخیر تلاش کرده نقش خود را از یک بندر تجاری به یک کانون تولید و لجستیک ارتقا دهد. الحاق شهرک‌های صنعتی فرصت تازه‌ای فراهم کرده است، اما تبدیل این فرصت به نتیجه ملموس نیازمند عبور از مرحله اعلام اولویت به مرحله اجرای دقیق است. بازدید طاعتی‌مقدم و تأکید بر صنایع نوین و صادرات‌محور، سیگنالی روشن به بازار و سرمایه‌گذاران ارسال می‌کند. اگر این سیگنال با رفع عملی موانع زیرساختی و حمایت هدفمند همراه شود، خمیران می‌تواند به یکی از نقاط کانونی توسعه صنعتی شمال کشور تبدیل شود. در غیر این صورت، خطر آن وجود دارد که اولویت اعلام‌شده در سطح شعار باقی بماند و ظرفیت‌های ایجادشده به کندی به ثمر بنشینند.

در نهایت، داستان خمیران بخشی از روایت بزرگ‌تر تلاش ایران برای بازتعریف مناطق آزاد در عصر محدودیت‌های خارجی و نیاز به رشد درون‌زا است. موفقیت یا ناکامی در این شهرک صنعتی کوچک در حاشیه خزر، می‌تواند درس‌های مهمی برای سایر مناطق آزاد و سیاست‌گذاران صنعتی کشور به همراه داشته باشد. چراغ‌های صنعتی که طاعتی‌مقدم امیدوار به درخشش آن‌هاست، اگر روشن شوند، نه‌تنها برای انزلی و گیلان، بلکه برای الگوی توسعه صنعتی ایران معنادار خواهند بود. ■

گوانگژو در صدر جهان

در میان تلاطم ژئوپلیتیک و فشار تعرفه‌ها، مناطق آزاد اقتصادی همچنان به عنوان پناهگاهی برای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی عمل می‌کنند. گزارش سال ۲۰۲۶ «مناطق آزاد جهانی سال» که توسط fDi Intelligence وابسته به گروه فایننشال تایمز منتشر شد، این واقعیت را به‌وضوح نشان می‌دهد.

گوانگژو دِولوپمنت دیستریکت چین برای نخستین‌بار در صدر این رتبه‌بندی قرار گرفت و عنوان «منطقه آزاد جهانی سال» را از آن خود کرد. این منطقه همچنین بهترین منطقه صنعتی جهان شناخته شد. داوران به رشد قابل توجه تعداد کارکنان و مستأجران بین سال‌های ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۵، به‌کارگیری گسترده فناوری‌های دیجیتال و هوش مصنوعی، و جذب پروژه‌های بزرگ در حوزه‌های پیشرفته اشاره کردند. گوانگژو تنها نماینده چین در فهرست ۱۰ برتر بود.

پس از آن، دبی سیلیکون اِیسیس امارات در رتبه دوم و بهترین منطقه دانش‌بنیان جهان ایستاد. اوولوشن فری‌زون کاستاریکا رتبه سوم جهانی و بالاترین جایگاه در قاره آمریکا را کسب کرد؛ داوران مشوق‌های سرمایه‌گذاری آن را ستودند. لاس آمریکاس فری‌زون پارک جمهوری دومینیکن ششم و کاتوویتسه اسپشیال اکانامیک زون لهستان نهم شدند؛ دومی عنوان بهترین منطقه صنعتی اروپا را نیز به دست آورد.

در بخش «ستاره در حال ظهور»، لیورپول سیتی ریجن اینوویشن زون بریتانیا برنده جهانی شد. این منطقه که پس از ژانویه ۲۰۲۴ تأسیس شده، نشان‌دهنده تلاش اروپا برای احیای مدل مناطق آزاد در عصر جدید تجارت است.

رتبه‌بندی بر اساس رشد فضای اشغال‌شده، تعداد کارکنان و مستأجران، و امتیاز داوران مستقل در ۱۰ معیار از جمله زیرساخت، پایداری، مشوق‌ها و انطباق با شرایط ناپایدار جهانی انجام شد. از میان ۷۹ شرکت‌کننده، مناطق موفق آن‌هایی بودند که نه تنها مشوق‌های سنتی ارائه دادند، بلکه هوش مصنوعی را در خدمات سرمایه‌گذاری و عملیات خود ادغام کردند.

این نتایج نشان می‌دهد که در جهانی که زنجیره‌های تأمین تحت فشار قرار دارند، مناطق آزاد هوشمند و تطبیق‌پذیر همچنان ابزار مؤثری برای جذب سرمایه هستند؛ هرچند موفقیت آن‌ها بیش از پیش به نوآوری و حکمرانی خوب وابسته شده است. ■

انزلی، دروازه توسعه

در نشستی که با حضور مدیران ارشد اجرایی استان گیلان برگزار شد، هشت طرح کلان سرمایه‌گذاری در حوزه‌های گردشگری، تجاری و مسکونی منطقه آزاد انزلی به تصویب رسید. این تصمیم، بیش از آن‌که یک رویداد اداری باشد، نشانه‌ای از تلاش هماهنگ برای تبدیل این منطقه به موتور محرک اقتصاد شمال کشور است.

کمیسیون تبصره ۱ ماده ۸ سازمان منطقه آزاد انزلی به ریاست مصطفی طاعتی‌مقدم، رئیس هیئت‌مدیره و مدیرعامل سازمان، و با حضور میرمحمد غراوی، معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری، برگزار شد. مدیران کل دستگاه‌های اجرایی استان از جمله حفاظت محیط‌زیست، میراث فرهنگی و گردشگری، بنیاد مسکن و بازرسی نیز در جلسه حضور داشتند. پرونده‌های سرمایه‌گذاران پس از استماع دفاعیات و بررسی کارشناسی، به تصویب نهایی رسید.

طاعتی‌مقدم بر رویکرد «مولدسازی اراضی و ارزش‌افزایی بهینه» تأکید کرد و گفت هدف، تسریع در تعیین تکلیف سرمایه‌گذاران و رفع موانع پیش روی فعالان اقتصادی است. او تصریح کرد طرح‌ها باید با اسناد بالادستی و طرح جامع منطقه منطبق باشند تا رونق مضاعف در ساخت‌وساز و عمران ایجاد شود. غراوی نیز منطقه آزاد انزلی را «پیشران توسعه و دروازه تجاری شمال کشور» خواند و آمادگی استانداری را برای هماهنگی و پشتیبانی اعلام کرد.

